

Zvezek 26.

Letnik II.

Soobrazščina

Palptat

SLOVENKA

GLASILO

SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Izdajatelj in odgovorni urednik

Fran Godnik.

V TRSTU, 1898.

Lastnik konsorcij lista »Edinost«. — Natisnila tiskarna
konsorcija lista »Edinost«.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 26.

V Trstu, 24. decembra 1898.

Letnik II.

Jesen.

Jesenski gozd šumi,
Počiva trudna njiva —,
Dolino in goro
Ovija megla siva.

Nad poljem kroži vran
In poje pesem svojo ...
Težak in mučen sen
Že lega v dušo mojo.

Kristina.

Vtrinki.

I.

V srcu se mi hrepenečem
Nekdaj misel je rodila,
Da v gozdiču bi zelenem,
Bivališče si zvolila.

Le ko skrito, nepoznano,
Bi ljubezen nama cvela,
Zloba in zavist človeška
Se ob njo bi ne zadela.

II.

Dragec ah, zakaj li meni
Vzbuja v srcu se bojazen,
Da bi svet ljubezni vroče
Nama kdaj ne bil prijazen?

Kaj mi vzbuja žale misli,
Ti začuden me vprašuješ;
V glavi svoji pa različno
Dvome moje premišljuješ.

To me žali, da povsodi
Vidim reve več kot sreče,
In bojim se, da nad nama
Visi že oblak preteče!

Zorana.

Carmen Sylva.

Češki spisala Krista N., preložila Duška.

Carmen Sylvi, Elizabeti se lahko reče, da je bila rojena pesnikinja. Dobre vile so ji položile v njeno zibelko vsa darila duševne in telesne lepote; ona je žena visokega rodu, duha in srca.

Kakor v pravljici, ni nedostajalo pri njeni zibelki tudi zle vile. Odvzeti sicer ni mogla mali princezinji dobrih daril, vendar primešala je v njeno čisto, nežno življenje kapljico grenkosti, katero je morala okušati visoko nadarjena žena vsa leta svoje mladosti; spoznala je tudi ona, dasi kraljica, kaj človeka teži in boli.

Morda prav zato ima Carmen Sylva tako rahločutno in dobro srce, ker je mnogo trpela in vsako trpljenje napravi človeka boljega.

Carmen Sylva-Elizabeta (Pavla, Otilija, Luigia) kraljica rumunska, se je rodila na gradu Neuwied na Nemškem 29. grudna leta 1843. Njen oče je bil Hermann, knez v Wiedu, mož jako duhovit, pisatelj in filozof; mati njena, kneginja Marija, princezinja nassavska, je bila tudi zelo nadarjena in dobrosrčna žena.

Uže kot otrok je bila mala Elizabeta neobičajno nadarjena in da bi se njen duh že zgodaj baval, začeli so jo uže, ko je imela tri leta, učiti čitanju. Vzgojiteljica ji je bila gospica Lavaterova, katera je podučevala uže njeno mater, princezinjo Marijo. Ta gospica je mnogo čitala ter si je vse zapomnila. In rabila je isto, kajti malej učenki ni bilo bajk in povesti nikoli dovolj.

Ko je malo odrastla, igrala se je kaj rada s kmetskimi otroci; izmišljala si je in uredila razne fantastične igre. Sploh ni bila zadovoljna, da je bila rojena princezinja, ker ni imela iste svobode, kakoršno imajo otroci meščanskih starišev.

Pripoveduje se, da je nekdaj prosila svojo mater, ako sme poslušati petje v vaški šoli. Knjeginja, ki je imela v svoji glavi druge misli, je preslišala željo male hčerke in ni jej niti odgovorila, ta pa, misleč, da ima materino dovoljenje, je hitela v šolo ter prosila učitelja, naj jo sprejme v vrsto pevajočih otrok. Učitelj je z veseljem dovolil, in tako se je zgodilo, da je rumunska kraljica s polnim grlom pela v vaški šoli. Njeno veselje ni bilo dolgotrajno; ura ni še minola in že so sluge odpeljali izgubljeno princezinjo iz šolske dvorane.

Kako rada bi ona bila učiteljica!

»Kak krasen poklic je to«, je dejala često. Imela je sploh veliko veselja za koristna dela. Dela, ki ga je opravljala rumunska kraljica, prestrašila bi se tudi marsikatera žena najprostejšega rodu.

Ni morda ženskega dela, katerega bi se ne bila prijela nežna njena roka. Ko je dala mati za sina urediti gospodarstvo, delali so principi na polju in ž njimi tudi princezinja. Elizabeta je kopala krompir in se je učila krave molzti, česar se sedanja kraljica spominja s ponosom. Nad vse je ljubila in ljubi naravo, posebno gozd, katerega je opevala v mnogih pesmih; poznala je skoraj vsako cvetlico in vsako bitje v živalstvu.

Čudovit je bil njen talent za jezike, katerim se je tako rekoč igraje priučila. Govorila je, razun materinega jezika, popolnoma francozko in angleško, kakor da bi bila rojena Angležinja ali Francozinja. Z očetom svojim se je učila grško in latinsko. Leta 1868. je obiskala z materjo švedski dvor in tam se je jako hitro priučila švedskemu jeziku.

Radi zdravja je bila eno zimo v Italiji in se tu priučila italijanskemu jeziku.

Spoznavši se s princem Karolom rumunskim, kateri je prišel v Monrepos, letno bivališče rodbine v Wiedu, da bi prosil njene roke, hitela se je princezinja učiti še jezika ljudstva, kateremu je imela postati vzvišena mati.

Sedaj govori ta jezik bolje nego bi bila rojena Rumunka, kajti ona govori pravilno in jasno. Na njo so tudi Rumunci ponosni in zato tako zelo ljubijo svojo kraljico.

Delavnost te duševne, tako velike žene se nam kaže v človekoljubnosti in ljubezni do umetnosti. Ona strastno ljubi godbo in petje, v svobodnih trenutkih vedno poje. Na glasoviru je mojster; slika čudovito lepo aquarelle in posebno portrete, deklamuje krasno, z iglo včaruje na platno in brocat, a v prvi vrsti je izvrstna pesnikinja.

Uže kakor enajstletna deklica je pisala v svoj dnevnik verze.

Vsaki utis, žalosten ali radosten podaja v krasni, poetični obliki.

Kakor uže zgoraj omenjeno, ni imela v svojem življenji le svetlih dni, ampak bila je posebno v mladosti večkrat jako žalostna. S prva je bila njena srčno ljubljena mati radi dolgotrajne bolezni dolgo v postelji. Njen najmlajši brat, princ Oto je bil grozno bolan od svojega rojstva do 12. l., ko ga je rešila smrt groznega trpljenja.

To dolgotrajno mučeniško trpljenje bratovo je zapustilo v duši Carmen Sylve utis nepozabno žalosten; tej žalosti se ima zahvaliti nemška literatura za knjigo, katero je napisala rumunska kraljica na svojem bivališču — na bregu Donave, ko je sama duševno in telesno bolehalo. Knjiga se zove »Ein Leben«.

Gospa Mita Krenmitzova pravi o knjigi: »Nikdar nisem še čitala bolj ganljive knjige. Nevedé je uложила Carmen Sylva v to knjigo celo svojo pisateljsko umetnost, kajti namakala je svoje pero v kri lastnega srca. Vsak, ki čita to knjigo, bi se moral poboljšati«.

Nedolgo po bratovi smrti je obolel njen oče, knez Hermann na pljučni bolezni. Čuté, da se mu bliža konec življenja, izrekel je željo, videti svojo edino hčerko vsaj enkrat še v plesni dvorani. »Saj sem te videl, moja draga, zavito vedno le v žalost«.

Carmen Sylva ni rada plesala, ljubila je le prostost; najraje je jezdila ali v zimi drsala se.

Da vstreže očetovi želji, obiskala je prvi dvorni ples v Karlsruhu, kjer je sè svojo krasoto in gracijoznostjo vse očarala. Ono leto sploh je vstopila v imenitno družbo, kajti velika kneginja Helena jo je povabila v Petrograd. Občevanje s to izvrstno gospo, katera je bila jako duhovita in dobra, ni ostalo brez velikega utisa v Carmen Sylvini duši.

Leta 1864. si je zopet odpeljala velika kneginja Helena svojo ljubljenko v Petrograd. Takrat pa je Carmen Sylva nevarno obolela za legarjem.

Ko je po srečno prestani bolezni prvokrat ostavila postelj, zvedela je grozno, pretresujočo vest, da njenega iskreno ljubljenega očeta ni več med živimi.

Neskončno žalost nad nenadomestljivo izgubo predragega očeta je opevala Carmen Sylva že v Petrogradu v ganljivih elegijah, v katerih kaže vkljub svoji veliki žalosti udanost v voljo božjo.

Po smrti svojega dragega očeta, je živela Carmen Sylva skoraj vedno s svojo materjo na lovskem gradiču Monrepos. Zapustila je isti še le leta 1868., zaročivši se z rumunskim kraljem Karolom. Za to poroko se je odločila samo radi tega, da ji bode možno storiti mnogo dobrega. Sam kralj Karol je rekel: »Tebe čaka sedaj krasno delo, kajti ti moraš tam razveseljevati, kjer bodem jaz ravnal prestrogo, in za vsakega si pri meni lahko zagovornica«.

Sedaj komaj so pričeli veselejši trenutki njenega življenja. »Poznala sem le žalost in bol, sedaj poznam tudi srečo!« tako kliče v eni pesmi, v kateri izraža blaženost svojih čustev, katerih je zadrželo veliko njeno srce! In ko je leta 1870. kralju rumunskemu povila dražestno hčerko, bila je njena blaženost ua vrhuncu.

Tudi svojo materino srečo opevala je v mnogih krasnih pesmih. Samo dolgo se ni smela radovati te sreče. Britka osoda velela je tej blagi, visoki ženi izpiti kelih trpljenja do samega dna. Leta 1874. je iztrgala neizprosljiva smrt iz materinega naročja edino njeno dete!

Od te rane ni mogla Carmen Sylva dolgo okrevati. Edino v delu in strastnej marljivosti je pozabljala svoje žalosti.

Zgubivši pa svojo edinko postala je dolgo časa za vse apatična.

(Konec prihodnjč.)

Sreča.

Ne bova štela svetlih zlatov
Midva za najin zakon mlad —,
In domek najin tesen bode,
Palača ne i bel ne grad...

A radostna, kot kralj s kraljico
Stopila bova pred oltar...
Kaj nama v tej nebeškeji sreči
Bogastvo je pozemsko mar!

Vida.

Prijateljska pisma uredništvu, Slovenke'.*)

VIII.

Slavno uredništvo!

arica, mislila sem si sama pri sebi — v svojih monologih in v privatnem življenju se namreč ne zovem »II.« — če se te ne usmili uredništvo samo s kakšnim odgovorom, potem si pa ostala na cedilu s svojimi pismi in naj so ona bila še tako »Prijateljska« so pogorela s svojim predlogom do tal... Parokrat sem že sedela za mizoj, tudi pero sem že držala v svoji desni roki s trdno voljo, napisati »Slovenki« za Slovenke pismo, oh! pismo... in v svoji sveti jezici bi se bila celo zagnala v slavno uredništvo... ali gospica urednica, brez zamere, saj veste, da majhen lonček hitro vzkipi.

In danes, danes! Kar 2, reci dva odgovora nakrat! Sicer sreča, da sta dva, ker sta grozno kratka..., a boljše vsaj nekaj nego nič »Naprej« je moje geslo, moja korespondenca se razvija, torej odgovarjam najprej Mariji Ani, kateri se vidim »silno idealna«. Dà, dà, kar je v drugih narodih že istina, je v nas Slovencih še najslajši sen, to je res! Res je pa tudi to, da so v Skandinaviji in na Norveškem potovalne učiteljice, katere se drve s pomočjo »ski«, čez hribe in doline, po ledu in snegu od kraja do kraja, katere podučujejo ženstvo in je probujajo. In te »misojonarice« so se radovoljno lotile svojega težavnega posla, brezplačno se žrtvujejo in vodijo ženstvo. Oziraje

*) Za 25. št. došlo prepozno.

se na to dejstvo, menim, da sem dostojno opravičila svojo skromno idealnost, na podlagi katere sem pisala o nedeljskih sestankih ženstva na kmetih. V ravno istem pismu sem pa grajala naše šole, da premalo ali nič ne upoštevajo srca in naravnega ženskega poklica in s tem se itak negativno izrekla za to, kar meni cenjena Marija Ana, da bi bilo boljše nego moji nedeljski sestanki, namreč da bi »med šolskim poukom vzporedno s čitanjem, zgodovino, v priprostih nalogah, v ročnih delih in sploh vedno, kjer je le možno, učiteljice vplivale in napeljevale na to, da dobimo šcasoma samostojnih, zavestnih ženâ«.

Velecenjena Marija Ana me je tudi razumela napačno o točki konverzacije in občevanja med obema spoloma. Ali sem res krivila samo ženske radi pustih fraz, s katerimi jih običajno pitajo moški? Saj sem opomnila, da je ženska dandanes taka, kakor so si jo vzgojili moški. Na to vprašanje »Niste nikoli pomislili, da morda sami (moški) drugega ne znajo in da so primorani pri vsaki priliki rabiti onih par naučenih fraz, da ne pridejo v zadrego...« kaj naj odgovorim!? Smešno! ne samo mislila sem o tem, temveč bridko sem okusila resnico tega vprašanja sama in jezila sem se nad plitvostjo in ponošnostjo ... lastno, moških in ženskih, s katerimi mi je bilo občevati.

Feodora se strinja z menoj in jaz gotovo z njenimi »gospodinjskimi društvi«. Njen pozdrav koncem odgovora »Do svidenja« mi pa vzbuja velike nade, torej Feodora, cenjena sotrudnica, sedaj pa se pravi: nikar ne snejte besede! Do svidenja torej v »Slovenki!«

Sedaj pa se hočem lotiti vprašanja: »Upliva li blagostanje na značaj in samostojnost ženske?«

Vprašanje se mi vidi malce nejasno, kajti po svojih nazorih razločujem dve vrsti blagostanja, namreč duševno in gmotno blagostanje. Da se razumemo, poslužimo se za primer konkretnega slučaja! Dva soseda A in B! A je bogataš, razven ptičjega mleka ima vsega dovolj. Svet ga smatra za srečnega človeka, živečega v blagostanju, A sam pa je neskromnež, nezadovoljnež in se ne strinja z javnim mnenjem. Recimo, da živi v slabih družinskih razmerah, da mu možno skrivni črv gloda njegovo dušo in vprašajmo se, ako res živi v blagostanju. B pa ima mnogo manj premoženja, a zadovoljen je s tem, kar ima. Pridno dela, vestno gospodari in le tu pa tam se lahko naslaja ob kakšnem priboljšku. Ker pa je zadovoljen, vidi se mi, da ubožnejši B uživa večje blagostanje nego bogatejši A.

Življenje je pač umetnost. Kakor v vsaki umetnosti so pravi umetniki — geniji po božji milosti tudi tukaj redko sejani. Nekateri

skladajo si življenje takt za taktom v potpouri najljahnejših valčkov. Prišedši do finale, začeli bi najrajši spet da capo, a smrt je popolnoma nemusikalična, kajti ona pozna le fine in corono — dolgo večnost. Drugi so spet, ki si s trudom vstvarijo kakšen »Charakterstück«, željno bližaje se koncu, no in največji mojstri skaze ne morejo nikoli spraviti v harmonijo duševnega in gmotnega blagostanja. Vse življenje jim je disaccord, katerega ne morejo nikoli razrešiti in ki napravijo fine nepričakovano ...

Obče blagostanje torej ni produkt denarja in vnanih odnošajev sploh, blagostanje v obče se naslanja na duševno in gmotno stanje človekovo.

Ako se ne motim, je Marija Ana imela v mislih gmotno blagostanje, namesto katerega se bom posluževala v svojem odgovoru izraza »denar«, s katerim bom lažje in jasneje »manipulirala« kakor se mi vidi.

Kakšen je vpliv denarja na človeka vobče?

Oziraje se na besede sv. pisma, po katerih je lažje priti velblodu skoz šivankino uho nego bogatinu skoz vrata nebeška, prepričan je lahko vsakdo, da vpliv denarja na človeka ne more biti najbolji! Koliko spletek, ubojev, samomorov, pogubljenih značajev in drugih vnebovpijočih krivic temeljuje na denarju! Ta prodaja vest, lastno prepričanje, oni srcé in čast, drugi domovino, no in ker je samostojnost tesno spojena sè značajem, upam si trditi, da je denar grobokop značaja in samostojnosti

»Demant svetla ostane vsikedar in čist

In človek blag ne bode egoist«.

pravi pesnik. Vpliv denarja ni torej v vsakem človeku jednak, temveč je odvisen od temperamenta. Temu odpira srce za trpečega brata (redko!), onemu pa spet obrača roke na znotraj (navadno). Kajpada vpliva »natlačen mošnjiček« kolikor toliko na samostojnost moškega kakor ženske, a glavni steber samostojnosti ni! To trditev si podpre lahko vsak z dokazi in skušnjami vsakdanjega življenja. Vsekakor pa podpira in krepi samostojnost bolj z lastnimi rokami zasluženno premoženje nego podedovano, v kolikor se sploh more govoriti o vnanih oporah samostojnosti, kajti samozavest, izvirajoča iz zunanih odnošajev, vidi se mi pomilovanja vredna liki človek, ki hodi po bergljah; prvi pogoj samostojnosti mora nositi človek seboj, v svoji duši.

V toliko smo Izraelci vsi, da molimo »zlato tele«, nekateri bolj, nekateri manj.

Doslej še menda nisem ugodila vprašanju Marije Ane, a kakor sodim jaz po svoji skromni pameti, vidi se mi, da se vprav v tem

slučaju ne more govoriti o vplivu, katerega ima denar specijelno na žensko. Jedino, kar lahko podam posebnega v tej točki iz skušnje je to, da ženska mnogo bolj »inklinira« k skopuštvu nego moški. Od kod izvira to? Spet novo vprašanje, a mesto tega stavim drugo, namreč to: Razmerje obeh spolov z ljubeznijo in prijateljstvom. Recimo n. pr. kateri spol je bolj sprejemljiv za ljubezen, kateri bolj za prijateljstvo itd., posledice itd. itd.

Predno končam, velečenjena gospica urednica, vprašam Vas, ali je nam Slovenkam prevzeti celo odgovornost na svoje rame glede očitanja, s katerim se obrača Božidar Tvorcov v 21- št. »Slov. sveta« do nas. Božidar Tvorcov namreč piše pod zaglavjem »Ruske drob-tinice«: »O ženski prosveti pri vas v naše dni mnogo govore. Slo-venke so si omislile celo svoje glasilo tam nekje na obalih Adrijatike. A neglede na vse to, verjemite mi, da smo v tem obziru vas tukaj prekosili daleč, predaleč. Pri vas je mnogo filozofije, dela pa skoro čisto nič; pri nas pa je vsega dovolj: besedičenja ne pogrešaš, delo pa je vidno po vsej Rusiji, kjer je razsejano na stotine ženskih gimnazij i progimnazij, o kojih pri vas nimate niti zdravih pojmov, da ne govorimo o drugih vzgojilnih zavodih ženskih z odenkom staro-davnih predpravic stanovskih itd.«

Da bi nas ne tlačili narodni boji, bili bi Slovenci itak že mnogo višje nego so, a da bi si ne »improvizirali« ... poleg navade stare medsebojnih bratomornih bojev, še višje, še višje vzlic sovražnim pritiskom.

Kar se dostaje zdravih pojmov o ženskih gimnazijah in progimnazijah, se pa s tem, da nimamo poslednjih, ne more sklepati nikakor na pomanjkanje prvih. V nas n. pr. ni slovenskih srednjih šol, ni slovenskega vseučilišča, ali pa radi tega nimamo zdravih pojmov o takih zavodih?

V nas je »Bog visoko, a car daljoko«, kakor pravijo Rusi, če si Slovenec ne pomaga sam, ne pomore mu nihče, a mi smo v primeri z ruskim narodom kakor kapljica proti morju. Nedostaje nam moči, nedostaje nam denarja, katerega moč se razceplja v različne fonde, spomenike. spominske plosče itd.

Ali se še spominjate, gospica urednica, kaj nama je rekel nek slovenski odličnjak? V nas je nujnejših potreb nego je stavljenje spomenikov. To je vse jako dobro in lepo naravno, da proslavljamo svoje zaslužne može, a za sedaj bi bilo na prvem mestu potrebno, da spasimo narod, proslavo naših velmož in spomenike pa prepustimo našim potomcem.

In še nekaj! Začetkom tega pisma bi bila morala povedati, da sem dobila tri odgovore. Tretji mi je prišel privatnim potom, ko je bilo pismo že spisano skoraj čez polovico. Naša sotrudnica »Z« mi je pisala. Sicer mi ni odgovorila direktno, le tu pa tam je napisala misli, veste gospica Marica, misli, da moram najprej vzklikniti: čast komnr čast in nadalje usojam si svetovati Vam prav prijazno z nasvetom, da čim prej primete gospico »Z« in jo pridobite tudi za predal, v katerem se zbirajo »akti« za žensko vprašanje.

Končno še to, da sem si naročila rusko knjigo »Umstvenija sposobnosti ženščini« izpod peresa kneginje E. Kudašove ter da hočem poročati »Slovenki« o njej, čim jo dobim in proučim.

Na zdarovje!

Sanje-oznanjevalke.

RESNIČNA POVEST.

Ruski spisala O. N. Čjuminova. Poslovenil Vetuškov.

II.

Ed tem je v prostornej, pritličnej sobi, razsvetljenej s plamenom kamina i z dvema svečama v starih svečnikih — sprejela gospa Levenborgova svojega gosta. Odsev ognja se je veselo igral na od časa potemnelih hrastovih policah in po stropu ter se odbijal v svetlej medenej opravi.

Pohištva ni bilo mnogo in še to je bilo, kakor se je videlo, iz daljne dobe, no, radi snage, ki je tu vladala povsod, pozabila se je marsikatera nedostatnost. Družinski portreti, ki so se živo črtali v svojih nekdanj potlačenih, a sedaj že potemnelih okvirjih, so bili edini predmeti nekakega luksusa. Bile so slikane na platnu: dame počesane visoko z biserji v laseh, kavalirji napudrani in v dvornih uniformah in vsi ti ljudje so se zdeli včasih v resnici živi.

Skoro na vseh možkih so bile krasne poteze, temnomodre oči in ponosni stas Levenborgov.

Ženske so bile večinoma mile, med katerimi je bila še živeča gospa Levenborgova znatna krasotica. Njeno tenko lice v okvirju čipkaste čepice in gladkih sivih las je še vedno hranilo sledove lepote in značaj svojega roda. Zato je njej nasproti sledeči mož delal ž njo pravi kontrast. Njegove debele oči nedoločne barve so obračale svoj pogled po sobi, kakor bi ocenjeval vsak predmet posebe, a rdeči žilasti prsti so igrali po mizi nekako koračnico.

— Meni je jako žal, velecenjena gospa Levenborgova, da vas moram vznemirjati — je rekel on, očitno nadaljuje pričeti pogovor. — No, kaj hočemo? Trgovec je dolžan, da najprej varuje svoje interese. Plačuj sam natančno, a zahtevaj isto tako od drugih.

— Vi govorite istino — dejala je hladno vdova, ki je lahko zarudela.

— Konečno — je nadaljeval on, kakor da bi bil preslišal njene besede, vse bi se moglo urediti drugače, ko bi hoteli vi in gospica Elza. Pregovor pravi: Ni treba, da si po sili mil! . . .

— Ne govoriva o tem, Niljs Jakobsen, je dejala starka nevoljno. No, on kakor da tega ni slišal, je nadaljeval:

— Razume se, ljubezniva gospa, da se ne morem ponašati z imenitnim rodом, vendar ne vem, čemu bi ne bilo dovoljeno človeku v cvetu let, s poštenim imenom, misliti na ženitev.

— Vi ste brez dvombe — prekrasni ženin za tukajšnje devojke, Niljs Jakobsen — je dejala hladno vdova.

— Samo ne za gospico Elzo, kaj ne?

Iz glasu odbitega ženina je zvenela zadržana jeza.

— Jaz bi nikoli ne silila svoje vnukinje, — je odvrnila gospa Levenborgova.

— Čemu bi jo silili? Saj se lahko posvetujete in poveste svoje želje. Mislim, da je gospica Elza vzgojena v božjem strahu in da ve, da je treba stare ljudi spoštovati. Mi smo stari znanci — oprostite mi drznost — ter lahko govorimo odkritosrčno. Gospica Elza ima enidvajset let a odbila je vse tukajšnje ženine. Kaka bodočnost jo čaka?

— Vi ste jako dobri, ker se toliko brigate za mojo vnukinjo, no, mislim, da se trudite zastonj.

Ko pride čas, si Elza sama izbere ženina.

— Ne čaka li morda gospica pravljicinega princa? — vprašal je ironično Jakobsen. Ali vzame morda za moža ruskega častnika, katerega sem videl ž njo? No vi, velecenjena gospa, morali bi biti v tem slučaju bolj previdni. Tujci, osobito pomorščaki, so nestalen narod. Uide, išči ga potem po morju in po oceanu . . .

— Kam cikate, Niljs Jakobsen? — je poizvedovala starka.

— Na to, da je za deve starega rodu pač častneje biti ženam častitih, bogatih od vseh spoštovanih mož, nego li sestati se v mraku s častniki . . .

— Molčite! je segla gospa v besedo; niti besede ne več o tem.

Ne vznemirjajte se, ljubezniva gospa! Niljs Jakobsen ni bil nikoli spletkar, ni klevetnik. Prav sedaj sem srečal gospico Elzo z nje-

nim izvoljencem. Skrila sta se pred mano, ali Niljs Jakobsen ima dobre oči . . . Marsikateri bi na mojem mestu ne govoril vam besed, katere sem vam jaz prej govoril. No, jaz sem pripravljen gledati skozi prste, ker sem uverjen, da je gospica Elza bila le lehkomišljena . . .

V čem sem bila lehkomišljena, Niljs Jakobsen? — slišal se je svež mladi glas, iz katerega je zvenelo neprikrito preziranje.

Na pragu je stala Elza, mokri plašč jej je spolznil s pleč, lice jej je gorelo samega srda a svetle oči so se jej svetile kakor zvezde. Ona je bila tako lepa, da se je Niljs Jakobsen mašinalno zaljubil v njo. On je nehote vstal in stal spoštljivo pred njo.

— Kaj molčite? — je vprašala dalje Elza — ponovite v mojej navzočnosti one gnusne besede, katere ste se prej drznili izgovoriti

— Jaz vas nisem hotel žaliti, gospica; snubitev čestitega človeka se ne more smatrati za razžalenje.

— Tudi ko se snubi, kakor ste prej vi?

Vi predlagate velikodušno rešiti me nasledkov moje lehkomiseljnosti.

Vi ste pripravljeni oženiti se z mano, obubožano gospico Levenborgovo? Ali mislite, da ne vidim vaše igre? Nekoliko let ste že nastavljali mrežo, da bi postali vladar na našem domu in da bi stopili v sorodstvo s plemenito rodbino, da bi tako dobili več ugleda! Vi ste sleparili in grabili, da bi nabrali mnogo denarja in do sedaj ste svoj cilj dosegli le do polovice. Do polovice, pravim, ker jaz bi raji vzela najubožnejšega tukajšnjih ribičev nego vas!

— To je že grozno! je vskliknil zardeli Jakobsen ter nehote stopil deklici za korak bliže.

Vi pozabljate, da imam pravico izgnati vas iz hiše . . .

— Črez tri dni — ustavila ga je gospa Levenborgova, a dokler sva medve tu gospodarici, prosiva vas, da naju rešite svoje navzočnosti!

— Stala je pred njim vsa blede s takim dostojanstvom v glasu in pogledu, da se je Jakobsen začutil za minuto, kakor li bil bosonogi deček, sin ubozega sluga, kateremu njegova gospa očita drznost.

Ali to je trajalo samo trenotek, potem pa je pogledal obe ženski s podvojenim gnjevom.

»Dobro, mi že poračunimo!« je siknil med zobmi, izšel iz sobe in močno zaloputnil vrata za seboj.

Čuti je bilo, kako je godrnjal v veži, nadevaje plašč in kaloše. Ko so se za njim s hrupom zaprla uhodna vrata, se je razburjenost obeh ženskih takoj plegla, in Elza je solze se objela babico. Posadila

je gospo Levenborgovo v naslanjač ter pokleknila zraven nje. Babica jej je nežno pogladila z roko lase ter jej pogledala pazno v oči.

»Kaj je govoril ta človek?« je vprašala Elza. »Ali se res nisi sprehajala sama?«

»Ne, babica!« Elzine oči so se odločno in odkrito ujele z njenim pogledom. »Žorž je bil z menoj. Sešla sva se, ko je šel s parnika. V jedni uri naju obišče.«

In Elza je ljubeznjivo pravila gospej Levenborgovi svoj razgovor z Zarnicinom, in njegovo prošnjo, naj bi ne odlašale dalje s poroko. Pripovedovala je o svojem ženinu, kako jima hoče posvetiti svoje življenje ter o njiju novi bodoči domovini, kjer bodo živeli vsi trije mirno in srečno.

Babica jo je poslušala s krotkim in žalostnim usmevom na starih ustnicah.

»Ne dvomim, dete moje, da je tvoj ženin — dober človek, ali hudo je v mojih letih za vselej ostaviti domovino in dom, kjer sem preživela vse svoje dni.«

Zarnicinov pojav je razveselil in oživil zopet obe ženski. Poročnik je spoštljivo pristopil k starki in jej poljubil roko.

»Oprostite, da prihajam k vam nevljubljen gost«, je dejal, premaguje svojo razburjenost, »toda, upam, da vam je gospodičina Elza povedala, da vas obiščem in zakaj?«

Neprisiljeno, odkrito vedenje mladega mornarja in njegova vabljava zunanost sta učinili prijeten vtis na gospo Levenborgovo.

»Dokler imava še svoj kot«, je odgovorila ona, »bodete nam vselej dobro došel gost! jaz ne morem smatrati izvoljenca svoje vnukinje za tujca.«

»Hvala vam na teh besedah!« je vskliknil radostno mornar, znova poljublja je roko. »Se-li smem nadejati, da mi ne odrečete moje prošnje? Dovolite, da smem gospodično Elzo javno imenovati svojo zaročenko. Naj bode to najina zaroka!«

Iskreno čustvo, zveneče iz besed mladega moža, je ganilo gospo Levenborgovo.

»Naj bode tako!« je dejala s tresočim glasom in, združivši rok in mladih zaročencev, ju blagoslovila.

To je bila minuta tihe sreče. Po prestanem trpljenju čutili so se vsi nekako spokojni. Elza je pozvala Ulriko in Larsa, ki sta morala tudi imeti svoj delež na domači sreči. Zaroko so obhajali izborna, Ulrika je veselo pripravljala večerjo, pri kateri so pili šampanjca in punč, katerega je prinesel Zarnicin. Elzini pestunji se je prikupil zal in priljuden gospod, ki se je ž njo pomenkoval za silo po švedski.

Še bolj pa se jej je Zarnicin omilil z darili, s kojimi je obdaroval njo in njenega sina.

Bila je že polnoč, ko se je vrnil Georgij Petrovič v svojo gostilno, kjer ga je stalo precej truda, preden so mu odprli.

Želeč lahke noči Elzi, poljubila jo je gospa Levenborgova nežno ter jej svetovala, naj gre takoj spat. Ona da še malce posedi.

»Obljubi mi, draga babica, da ne bodeš plakala!« je vzkliknila Elza.

»Ne bodem ne, dete moje. Bog se je naju usmilil, ker ti je poslal v najhujšem času ljubezen pridnega moža. Toda jutri je za me — nepozabljiv dan in rada bi ostala malo sama, s svojimi spomini«.

»Jutri je obletnica tvoje poroke. Mila babica, oprosti! Skoraj sem pozabila na to!«

»To bi bilo celó naravno v takih razmerah, srčice moje«, nasmehnila se je gospa Levenborgova. Le pojdi spat in se ne vznemirjaj radi mene«.

Poljubivši babico, je Elza odšla, a starka, sedši v naslanjač zraven peči, se je ugloabila v globoke misli. Sveči sta dogoreli, in sobo je razsvetljeval le rdeči odsev plamena, ozarjajoč z nestalno svojo svetlobo stare portrete po stenah. Glava gospe Levenborgove je zlezla na naslanjalo in globoko tišino je motilo le jednomerno tikanje ure, viseče nad veliko pisno mizo iz črnega lesa. Ta pisna miza, z množino predalov in oddelkov, katero je baje kupil še sam vitez Knut ter jo pripeljal iz tujine, je bila okrašena z biserno matico, jaspisom in slonovino ter se je prištevala k rodnim svetinjam. Pogled gospe Levenborgove je ljubeznjivo blodil po znanih predmetih. Osobito pa so jo nocoj zanimalo najbolj slike njenih prednikov. Vsi ti odurni, smejoči, zagoreli in nežni obrazi — so gledali po vrsti nanjo, morebiti da so se poslavljali od nje. Nekak čuden polusen in polubdenje sta se bila polastila starke. Pretrgane misli, motni spomini iz prošlosti so jej stopali pred oči. Videla je znova ono jarko razsvetljeno dvorano, kakor na dan svojega ženitovanja. Tolpa veselih, nališpanih gostov, sveži dekliški obrazi, smeh, razgovori ... Evo tam je njen ženin, krasni Oskar Levenborg, evo to je ona sama, v beli svatovski obleki z mirtovim vencem na temnih laseh.

»Kaka krasna dvojica?« šepčejo okoli. No, kaj pa to? V daljavi se razlega tiho prepevanje. ... Bržkone prepeva mladež nevesti običajno podoknico. Čisti, močni zvonki glasovi pevcev se ujemajo tako lepo in done toli milo. Sobana se prazni, gosti so odšli na teraso — poslušat petje. Čemu pa ona ne gre z ostalimi? Kakor da jo je prikovala nekaka nevidna moč k naslanjaču. Lestenci jamejo ugašati

in ugasnejo popolnoma. Od nekod, uprav od zgoraj, se razliva bled sijaj, ozarjajoč dvorano s trepetajočo fantastično svetlobo. Gospa Levenborgova jasno razloči, kako upira vitez Knut vanjo svoje oči raz stene. On stoji, opiraje se ob svoj meč, ona celo vidi rdečo brazgotino na njegovem obrazu in gosto zraščene obrvi. In hipoma opazi sè strahom, kakor da se oživlja njegova podoba in je gotova ločiti se od platna.

Še trenotek — in po tleh se čujejo nekake počasne stopinje... Ona odpre oči in vidi pred seboj samega viteza Knuta. On stoji, istotako, kakor na sliki, oprt z levico ob meč in sè stegnjeuo desnico kaže velevaloče nekamo v kot... Gospa Levenborgova se nehoté ozre v ono stren in z začudenjem vidi, da kaže vitezova roka na pisno mizo. Hoče ga vprašati, kaj to pomeni, — ali glas jej noče iz grla. Ko se zave, viteza že ni več pred njo, vrnil se je zopet na prejšnje mesto in znova jo motri raz platno z nepremičnim svojim pogledom. Pred očmi gospe Levenborgove razprostre se za hip oblak... Iz početka je to nekam brezpodobna, dvigajoča, meglena snov, jednaka srebrnemu oblaku. Potem pa jame rasti iz nje meglena podoba krasotice v srebrnem krilu. Njene temne oči sijejo laskavo, na ustnicah jej igra čaroben smehlaj... Gospa Levenborgova jo pozna. To je — mati njenega moža, krasna francozinja d'Otto? Tudi njena roka v beli rokavici kaže tjakaj v kot... Gospa Levenborgova hoče prositi pojasnenja, njene oči so vprašajoče uprte v obraz krasotice, in ista, kakor da umeje to nemo vprašanje, jej smejoče kima z glavo... In z nova se vse izpremeni v oblak. Zdajci pa stopi iz njega Erik Levenborg, mož one krasotice, razvajeni gizdalin francozkega dvora. On se prikaže tak, kakeršen je na podobi: v modri, z dragocenim kamenjem obšiti kamižoli. Njegova prstanov polna roka, z malomarno gracijoznim dviganjem kaže istotako na jasno mizo... Strah je minil gospo Levenborgovo, privadila se je že tem prikaznim iz onega sveta. No že je vsega konec. Bled sijaj, ki je ozarjal dvorano, mrkne, daljni zvoki petja umolknejo in slike prednikov vise kakor poprej v svojih okvirjih, razsvetljene od ognja, ki dogoreva v peči.

Kaj je bilo to? Nemara — sanje? No, pa bile so tako žive, tako, da bi človek vse prijel z roko. Čemu so vsi kazali na pisno mizo? Kakošna tajnost je neki skrita v njej?

Čudna, neverjetna in zajedno verjetna misel je spravila gospo Levenborgovo iz naslanjača. Prižgala je svečo in stopivši k pisni mizi, jela ogledovati vse predale in oddelke ter s tresočo naglostjo brskati po družinskih listinah in pismih. Pregledovala je pazno dno vsakega

predala, nadejaje se najti prožino skrivnega predala, toda zaman! Roki sta se jej tresli, obraz pa se potil... Mari jo je prikazen varala? Ali se jej je bledlo? Možno, da so jej težave pomračile razum...

Nepregledan je ostal samo veliki oddelek, v globini katerega je bilo vdelano od starosti začrnelo zrcalo, obkroženo z ornamentami jaspisa in biserne matice v podobi listja in cvetov. Nekaj kosov je izpalo; gospa Levenborgova je potrkala po okvirju in se zganila. Začula je votel glas. Vzela je kladvo in jela še močnejše bítí, da je bilo nevarno, da razbije zrcalo. Votel zvok se je ponovil in zdelo se jej je, kakor da je znotraj nekaj zacvenkalo.

Tedaj je pa pomolila izza vrat svoj prestrašeni obraz Ulrika, katero je privabil semkaj šum. Pa kako se je zavzela in prestrašila, ko je v gledala svojo gospo, ki je z bledim, presenečenim obrazom in lesketajočim pogledom, skušala zlomiti predal pisne mize. Prva njena misel je bila, da je gospa Levenborgova zblaznela. Poklicala jo je s tresočim glasom.

Gospa Levenborgova se je izprva prestrašila, potem pa razveselila.

»Pojdi sem, Ulrika in mi pomagaj... Ne boj se, nisem znorela, ali imela sem ravnokar sanje... Možno, da se nama posreči najti... Prinesi nož in še kaj drugega! Jaz hočem izvzeti zrcalo, ne da bi isto razbila«.

Ulrika je ubogala in ženski sta jeli delati. Pod zrcalom je bila tanka deska, ki je zaslanjala skriven oddelek. Za njo so bili na dveh policah zavitki rumenih zlatov, katerih jeden je ženkljaje padel k nogam gospe Levenborgove. Svetli rumenjaki so se kakor dež vsipali po tleh. Ves oddelek je bil poln enakih zavitkov in vrečic s cekini. Evo, kje se je hranilo toliko let tako dolgo in brezuspešno iskano bogastvo, bogastvo, ki je izginilo na tako čuden način!

Okamenivši na mestu, gledali sta gospa in dekla molče ves ta prizor. Slednjič se je razburjeno stanje gospe Levenborgove izpremenilo v potok solzâ. Plakala je in hvalila Boga.

Ko sta vzbudili Elzo, mislila je le-ta, da so to sanje, tako je bila iznenadena in vesela. Tisto noč v gradu niso spali več. Tri ženske so do zore šte le rumenjake ter jih polagale v okovano škrinjico. Vseh novcev je bilo okolo dvesto tisoč frankov francoske veljave.

Po oni vihar ni noči je nastopilo jasno in brezoblačno jutro; morje, še vedno malce zelenkasto, je laskavo pluskalo ob obrežje in v njegovem šumenju se je Elzi slišala divna pesem sreče in ljubezni.

Poroka se je vršila čez teden dni, in mlada zakonska sta precej odpotovala v Rusijo. Gospa Levenborgova je ostala na starem domu, katerega je dala prenoviti, pričakuje, da jo čez leto dni obiščeta mlada poročenca. Na ženino prošnjo stopil je Zarnicin v službo pomorskega ministerstva, da bi imel tako priliko bivati s svojo obitelji nekaj časa v Levenborgu.

Najdeno bogastvo je provzročilo mnogo govora med meščani. Nijso Jakobsenu je pa prečrtalo vse njegove račune ter ga pripravilo malone v obup. Našel je še nekako tolažbo v tem, da se je oženil s krivoboko in bolehalo gospico plemškega rodu, katera je imela za doto svoj grb in zadolženo posestvo.

Zdi se mi nepotrebno dodajati še kaj o usodi ljudij te resnične povesti, katero sem zapisala tako, kakor sem jo čula od starih ljudij mesteca K. za časa, ko sem potovala v severno Finlandijo.

Noč.

Ob obalih teh zemlja
Ziblje trudno se morje,
Širi, širi se, kopni —,
Liki naših duš gorje ...

Liki dih življenja v nas,
V njem se dviga tajna moč.
Večno morje, i na té
Pala bo pokoja noč!

Vida.

Nova razmotrivanja.

Spisala Vida.

Li res razumni smo ljudje,
ali kineške smo pagode? —
(Le kimamo in kimamo,
a kdo veleval? Ha, ha, — mode!)

Nekdaj hodila je Modrost
v priprostem krilu po Slovenskem:
(oj vrla starka, vrni se,
pokaži spet se svetu — (ženskem)!

Couplet, kali? — A kakor jih pevajo tam okoli Dunaja, imajo coupleti običajno (če se ne motim) po šest in šest stihov ... Nič ne de. Saj živimo v dobi secesije in radikalnih izprememb sploh! Tedaj couplet! — No, poskusimo še mi, resni Slovenci tudi s tem, uže radi mode! Tekst bi bil, a napev? Morda se ogreje kdo, ki zna udariti ob strune ... Potrkam naj sprva pri moških ...

Zares mi je na tem, da se razširijo v nas take-le zbudljivo-šaljive stvarice, posebno pa zgoraj ta-le! — Morda se zapoje še to le zimo tu in tam o priliki te in one veselice na deželi?... In k refrainu seveda pritegnejo vsi!

No v Ljubljani, saj veste, porečejo »nicht Salongemäß« ali kaj takega... Couplet je le couplet!

Ali imenitno bi pa le bilo (kako sem hudomušna!), ako bi se kdo osmelil ž njim baš tam, kjer je največ — mode: balončkov-rokavčkov, našemljenih klobučkov, parfumovanih tesnih, diskretnih in indiskretnih (dekoltiranih) jopic, pobeljenih noskov, pobarvanih ličic in ustec in las...

Za Boga!...

Pa brez zamere, drage in ljubeznive Slovenke, (ki se itak že »držite« na smeh!) in dovolite, da Vam naslikam svojo najnovejšo — utopijo!

... Na Dunaji so se splašili najtanji židi z najdaljšimi nosovi kar mahoma, povsem nepričakovano. Begajo sem in tja in majejo črno kodraste, zvite glave in kličejo nebesa — na pomoč... to pa, kaj menite, radi česa?

Gospice A. B. C. Č. — in gospa X., Y., Z., Ž. tam iz dežele Kranjske so vrnile z lakonično opazko »retour« vse — modne liste! Ta škoda, ta škoda!...

In tam, kjer je tiskano na črni plošči: »aux prix fix« — in tam kjer stoji »zu festgesetzten Preisen« in pri modistkah — povsod ista zmešnjava!

In širi se ta-le novica:

Slovenke so se kar nenadoma odrekle i nemški i pariški modi!

Po naših boudoirih pa največja zadrega in takole črebljanje: »Narodno nošo*) tedaj, a kakšno?»

»Avba, peče, to ni pokrivalo praktičnega 19. stoletja!»

»Morda črnogorsko čepico?! — poskusimo!»

Malce koketno po strani morda; a najlepše: niti glave ne teži!

»Pa mamà ne bo marala čepice!»

Tableau!

»Veste kaj, omislino si zanjo kaj družega, morda tenčico špansko-slikovito ovito okoli glave, ali prozoren shawl?»

»Pomenimo se še; Prosenčeva in Juvančičeva, rečem Vam imata okus, te dve vprašajmo!»

»Ah, ah, in krilo, jopica, barva, kroj? — Čreveljci?»

*) Tudi Nemke si že par let omišljujejo reformovano nošo: jedine sedaj še niso, ali če nas prehité, zapovedovale nam bodo zopet le one.

»Počasi, počasi! — Veste kaj, pomenimo se v »Slovenki«! —
 Še nekaj: naša parola! — Ne zabite!« — — — — —

In lepega dne v ljubljanskem drevoredu je strmenja več nego o
 potresni katastrofi.....

Kdo naj veruje očem? Tam pod kostanji šetajo vam punčike,
 dame v pristno slovenski noši, in — slovensko znajo!

Zavre navdušenje... Pesniki se dvignejo na Pegaza in jim
 pojejo slavo, i pisatelji so animirani, dijaki potencujejo ljubezen na-
 depolnih src, soprogi objemajo svoje ženice in (čujte!) hvalijo njih
 skromnost, štedljivost... V hišo ne romajo več neskončni in v nebo-
 (v denarnico) vpijoči računi šivilj in modistk... In učiteljice, tele-
 grafistke, prodajalke, natararice se divijo zdravi, praktični reformo-
 vani noši in še bolj znatno izboljššanemu gmotnemu
 stanju!!

Dnevnik pa prinašajo sledečo notico: »Slovenski tovarnar B.
 30 K., trgovec O. 20 K., klobučar S. 10 K., »zadovoljni soprog«
 6 K., rodoljubka 5 K. Za Ciril Metodovo družbo ob prelepem
 vspehu parole: »Svoji k svojim«! — Živijo!«

Ploskajmo, ploskajmo — in krepko naj se glasi refrain coupleta :

»Vrnila se je spet Modrost...!«

Vsi tedaj!

Da lep si...

Da lep si, lep, dejali so,
 Da resno, blede ti je lice,
 In da oči ognjene so,
 Kot zvezdne plamenice.

Ko po razstanku dolgem jaz
 Sem v »Narodnem« te domu zrla,
 Ko v resno, blede lice jaz
 Pogled sem svoj uprla;

Neskončna mi bolest tedaj
 Se v duši vnovič je zbudila —,
 V plamenih tvojih sem očij
 Ves mir spet izgubila.

Kristina.

Književnost in umetnost.

»Simfonije« spisal Vladimir Jelovšek.

Nek čuden utis je napravila náme v prvem hipu dokaj čudna knjiga pesmi, katero mi jo poslal avtor. Prvi moment, vidé samo zunanost, sem si mislila: to je glasba. Odprši knjigo, zazrem na rmenem papirji v obliki četvorke jako originalno tiskane poezije. Tudi pismo je bilo zraven in to sem hotela prečitati najprej, ker sem vajena pisatelje in navadne ljudi soditi po njihovih pismih in malokedaj ali nikoli se nisem zmotila. »Po pismu bom tudi sodila, kakov je pesnik«, sem si dejala; čudna oblika knjige, s katero bi človek mislil, da hoče g. Jelovšek iskati originalnosti, me ne sme motiti. In pismo je naredilo náme najboljši in najpovoljnejši utis. Ako bi tudi ti prvinci — sem si mislila — ne bili še izborno delo, bode g. Jelovšek vendar imel lep, odličen prostor s poznejšimi deli v hrvatski književnosti. Evo nekoliko vrst iz pisma g. Jelovškega:

... Ja nijesam nikaki dekadent, nikaki »moderni« čovjek, kako se danas obično shvaća modernost. Ja hoću jakosti, snage. U svem. U dobrom, u zlu. Hoću karakternost (t. j. pregnantnu individualitetu), hoću veličinu, osobito duševnu veličinu. Za to je moj najmiliji pjesnik Heine, osobito njegoga dva ciklusa »Nordsee«.

Za to se iskreno divim Aškercu, dok mi je Prešern samo v svojim satiričnim i ciničnim momentima bliz. — Nijesam ni v tom moderan, što se divim i idejalistima i romanticima i realistima i naturalistima i simbolistima i dekadentima — svima, ali v svim tim smjerovima samo onima, koji su bili zbilja epohalan pojav, klasici, geniji-individualitete. Po mom mnijenju, tek jadni učenici, epigoni tih individualnih velikana stvaraju od njih svoje učitelje i njihov »smjer« — a svojim kukavnim podražavanjem — diskreditiraju i učitelja i cijeli smjer. Ja pjevam za se, ne pripadam nikakvoj školi, i ako se češće u mojim »Simfonijama« javljaju tonovi velikih učitelja. Za moj život, zapravo krizu u tom životu, osobito je poučan drugi dio »In«, na koji Vas upozorujem, jer je intiman«.

Koncem pisma piše g. Jelovšek še, da iskreno ljubi slovenski narod (oče mu je Slovenec) ter da že z davna spremlja našo politično in v obče kulturno borbo.

Sklepa prekrasno: »Plačem se i smijem s njime — možda je to v našem blaziranom vijeku i dijetinjasto. Al djeca imadu veliku, iskreno, nepokvareno srce«.

Razume se, da sem po tem pismu naglo segla po pesnih ter je čitala s posebnim zanimanjem, ker sem vedela, da najdem v njih čustva, mnogo čustva in poleta. In našla sem čuteče srce ter ženjalen polet.

Ker se kot nepesnikinja sama na svojo sodbo zanašam le malo in se bojim, da me ne zavede srce v subjektivnost, naj tu le citiram, kar je v »Slov. narodu« napisal o pesmih Aškerc — avtoriteta naša:

»... Toliko je gotovo, da je njihov oče (oče simfonij) resničen pesnik, da ima velik talent, da ima čuteče srce, da zna globoko misliti, da ima živahno fantazijo, včasih genijalen polet... Lepa oda na vstajenje iz sužnosti, politične in socialne je pesem »Uskrs«; tragična slika iz življenja je »Memento«. Živahna vizija je »fin — commencement«, polna plastičnih, pretresujočih prizorov. Bode se li res kdaj tako godilo, tega bi pesnik sam ne mogel apodiktično povedati. Toda pesem sama o sebi je veličastna, ako bi kdo tudi hotel videti tendence njene...

Imenitna satira je »Stara bajka«, kaže nam moža, ki se iz radikalnega rodoljuba potem, ko je prilezel na primerno višino »dietenklase«, prelevi v filisterskega optimista, egoista.

»Prvi snieg« je lepa socialna silhueta, prepletena z raznimi kontrasti.

V »Stari pjesmi« kaže pesnik polet in fantazijo. Duhovita stvarica ta kratka pesem!

»Tamjan« je kakor dim iz kadilnice sicer nekoliko meglen, toda zamotan je duhovito.

Ta del pesmij, ki je označen s hrupno mistično-lakonično »etiketo« »Ex«, se bistveno razločuje od drugega dela. Tudi v drugem delu najdeš dovolj čustva, najdeš misli, vidiš podob. Toda prvič so te podobe često nejasne, dikcija se utegne komu zdeti prenaturalistična. V obče pa je tudi tukaj poezije dovolj, samo, da bi se bile morale »pesmi« drugega dela »In« pisati tako, kakor se pišejo članki in novele. Saj pravi verzi to itak niso. Škoda, da je posnemal g. Jelovšek dekadente od slabe strani! To je prava metrična anarhija. Ne! Ritem je tudi v teh pesmih, samo, da je to ritem proze...«

Zatem opaza Aškerc nekaj stvari o vnanji obliki a potem prišavlja, da je to delo še »mošt«, ki še »vre« a ko se očisti, dozori krepko vino.

In o tem sem prepričana tudi jaz.

Pesmi se ne prodajajo in pesnik jih je posvetil neki duhoviti Slovenki, marljivi sotrudnici našega ženskega lista.

Razno.

„Slovenke” III. tečaj.

Nikoli več! Za nobeno ceno ne več! In če bi tudi Slovenke ne imele nikoli več ženskega lista, opustim ob prihodnjem letu uredništvo. Kaj bi se tako mučila in naposled slišala raznih kritik in tako različnih menenj, da ko bi jih hotela poslušati, bi se že davno ustavila. Na desno bi ne šla, ker mi uni veli na levo, na levo bi ne šla, ker mi una veli na desno; naprej ne, ker slišim klice nazaj in nazaj ne, ker slišim klice naprej!

Tako sem sklepala in v mislih odlagala uredniški jarem ter posebno tam sredi leta, križala se, da ne bom več urednica. Željno sem štela še koliko številk nedostaje do celega letnika ter globoko vzdihnila, ko je bil list za enkrat odpravljen.

Navzlic vsemu svojemu rotnju in križanju, navzlic vsej nejevolji, kojo sem vžila v času svojega kratkega uredovanja, stopam sedaj sè »Slovenko« kot urednica v tretji tečaj.

Kaj se hoče, ženska sem, slabost je mojega spola a mehkosrčnost tudi. Udala se nisem torej toliko iz slabosti kolikor iz ljubezni do napredka, v nadi, da s tem koristim slovenskemu ženstvu in Slovencem v obče s trdnim upanjem, da bode list vedno boljši in popolnejši.

V zadnjih dveh mesecih sem dobivala vspodbuje za vstrajanje od najrazličnejših ljudi, prav kakor bi bili vsi vedeli, kaj nameravam.

»Slovenko« le izdajajte na vsaki način tudi v prihodnjem letu!« je pisal Aškerc.

»Za Boga vstrajajte, žrtvujte se še nekoliko časa, »Slovenka« ne sme prenehati! klicala je Vida.

»Ali bi ne bila to nekaka blamaža za slovensko ženstvo, češ, le glejte je, izpisala se je . . .« prigovarjala je Mária II.

In ljubko, kakor je njena navada, prigovarjala je Kristina, Danica ni o tem niti mislila, a kar je možkih moči, ti so vsi priganjali: naprej, naprej!

Vsakdo je seveda sè svojim vzbujanjem pošiljal tudi obilo dobrovoljnih svetov toda dasi sem se za vstrajanje odločila, na vse dobrovoljne svete se, žal, ne bodem mogla ozirati.

Nihče mi ne more očitati, da sem se ob konci ali ob začetku leta pritoževala v našem listu radi teškoč urejevanja »Slovenke«. No, ko sem takim nedvomno dobrovoljnim svétnikom razlagala raz-

mere, v kojih živi »Slovenka«, so ti svétniki naglo utihneli sè svojimi sveti.

Ne znam li sama, da »Slovenka« gotovo še ni popolna, da jej nedostaje osobito spisov iz ženskih strok? Vem pa tudi, da se je prav po »Slovenki« oglasilo toliko ženskih moči, za katere bi drugači morda nikoli ne znali. Nadejajmo se, da se s časoma dobé tudi take moči med nami in sicer prav po »Slovenki«, ki bodo obdelovale osobito stvari, ki spadajo v žensko sfero, kakor jih že obdelujejo Dánica in Márica II. Svetovalo se mi je tudi naj »Slovenka« goji manj pesmi, manj leposlovnih spisov in naj prinaša več resnih, praktičnih spisov.

Res, praktičnih, poučnih spisov nam je treba, a treba nam je tudi povesti in pesmi, ker večina naših čitateljic in naročnic čita še vedno raje zabavne, leposlovne spise nego suhoparne nauke in naj si bodo ti še tako praktični.

Oboje: koristno in zabavno, to je pravo, ko bi le imeli tega obojega mnogo izvrstnega!

No »Slovenka« je mlada, ženstvo naše se je jelo še le probujati a vendar smelo trdim, da se II. letnika »Slovenke« nam ni čisto nič sramovati. Smelo trdim tako, ker uspeh pač ni moja ampak zasluga naših sotrudnic in sotrudnikov.

Tako nekako za primerjanje sem si naročila jedno št. nekega italijanskega ženskega lista, ki izhaja že 30. leto. In to je edini (poleg ženske bibljoteke) italijanski ženski list. In kaj mislite, da sem se potem »Slovenke« sramovala? Kaj še! Ponosno sem jo nekaterim kazala poleg onega italijanskega ženskega lista ter primerjala nazadnjaške ideje, zastarelo šolo v spisih, žensko svobodo niti v povojih starega italijanskega ženskega žurnala z naprednimi idejami, z novo šolo v spisih in pogumnim bojem za osvobojo naše mlade »Slovenke«. Poleg sem pa tudi primerjala visoko ceno 50 kr. za 30 strani (res gosto tiskanih) in naših borih 12 kr. za malone toliko gradiva.

Naprej torej, Slovenke, podpirajte svoj list gmotno in moralno, posnemajte samo slovanske sestre: Rusinje, Čehinje in Slovakinja!

Čim lepši in popolnejši bode list, tem večja bode slava slovenskega ženstva.

Na svidanje torej!

Márica.

Na Ruskem uživajo ženske najvišji protektorat svoje carice; ni čuda tedaj, če se one smejo ponašati vže z lepimi uspehi. Vsled neke peticije je sklenilo ministerstvo otvoriti prihodnjo jesen v Petrogradu

orijentalen seminar za ženske. Sprejele se bodo dekleta in dame, ki imajo zrelosten izpit kake gimnazije in sicer v triletni kurs. Imenovano peticijo je povzročilo dejstvo, da treba vedno več oseb, znajočih orijentalne jezike in to vsled rastočega trgovskega prometa ruskih velikih mest z azjatskimi državami.

Nadalje se snuje mediciničen zavod za ženske v Kijevu. Vsled pomanjkanja zdravnikov v Rusiji in vsled lepih uspehov, koje dosežajo praktične zdravnice, so se prošnje za vsprejem v medicinični zavod za ženske v Petrogradu tako pomnožile, da je osnova novega zavoda neobhodno potrebna. Vsled energičnega postopanja ruskega društva rudečega križa se je odločba prav hitro izvršila. D.

Ženska enakopravnost ¹⁾ se pri nas morda pač še dolgo ne bode uvaževala. Med tem ko se ženske drugod ponašajo uže z vsakojakimi pravicami in napredki, gremo pri nas le rakovo pot.

Saj dosti izbora pri nas že itak nimajo dekleta, iščeče si primernega mesta. Za prodajalke se dekleta boljših stanov le težko odločajo, ker jih vsakdo pogleda le čez ramo.

Ostane jim tedaj le ekspeditorica, telegrafistinja ali učiteljica. Kako so ekspeditorice in telegrafistinje slabo plačane, to vé vže vsakdo.

Do sedaj so imele vsaj učiteljice jednako plačilo se svojimi možnimi kolegi, če prav tudi to ni bilo Bog si ga vedi, kako »luksurjuzno«. Kaj pa sedaj? Cenjene »Slovenkine« čitateljice se spominjajo gotovo še hudih bojov, koje so imele kranjske učiteljice s svojimi možnimi kolegi, ki so jim hoteli kratiti pravice. V spominu so jim morda še sirovi napadi, kojim so se izpostavile nekatere zavedne učiteljice, braneče svoje pravo. A seveda zaman.

Ravno tako ali vsaj slično se dogaja letos na Štajerskem, kjer je sestavil deželni odbor reorganizacijo učiteljskih plač, po katerih bi dobile učiteljice samo 80% plače svojih kolegov, vendar pa iste dolžnosti in isto odgovornost. Žalostno znamenje naše šepajoče kulture! Kedaj bode vendar enkrat konec tem kričečim krivicam? Kedaj vendar svet spozna, da je žensko delo ravno iste vrednosti kakor možko, da zato zasluži tedaj tudi isto plačilo. Uboge učiteljice! Za ves svoj trud, za svojo požrtvovalnost, za vestno izpolnjevanje svojih dolžnosti zdaj tak poraz! Pa roko na srce; v kolikih slučajih ne pojde tistih 20% in še več samo v večno suho grlo? A če si branijo ženske

¹⁾ Kdo ve, ako ne napade v kakem učiteljskem listu kak dopisovateljček radi tega pravičnega dopisa »Slovenko« in vse njene sotrudnike z urednico vred, kakor se je to že zgodilo. Odgovorimo pa takim napadom, kakor ti zaslužijo in kakor smo vže odgovorile z — ignoriranjem.

svoje pravice, se jim zalučí v glavo le sirovo: »baba«. Koliko zaničevanja je v tej kratkej besedi! Izraženo je v njej vse, kar se dogaja krivičnega ženskemu spolu. Kedaj izgine vendar ta grdi izraz iz našega slovarja? Kedaj spozna moštvo, da je i »baba« človek s človeškimi pravicami, ustvarjena po isti božji podobi? Tedaj bode zlati vek, ne le za ženske, ampak za človeštvo sploh.

Na noge tedaj, štajerske učiteljice! Branite svoje pravo! Pokažite, da je vaše delo toliko vredno, kolikor delo vaših kolegov. Ne udajte se in branite se reakciji, ki se hoče šopiriti po zelenem Štajerji!

Razglednice. Na ogled smo dobile res krasne slovenske oglednice s podobo Janeza Mencingerja z bohinjskim jezerom, Mencingerjevo rojstno hišo in Triglavom s kočo na Kredarici. Razglednice, ki so izmed najkusknejših, se dobivajo v Bohinjski Bistrici.

Šentjakobsko-trnovska ženska podružnica v Ljubljani nam je poslala na ogled prekrasno s podobo sv. Cirila in Metoda. Sliko je narisal slovenski, po zadnji izložbi znani umetnik, g. Josíp Germ v Pragi. Zgoraj v svitu sta slikana sv. Ciril in Metod, od spodaj ob strani pa kaže nanju mati ter opozarja svojega otroka. Razglednice so jako efektne in ker je čisti dohodek namenjen družbi sv. Cirila in Metoda, priporočamo je prav toplo. Dobivajo se pri blagajničarici gč. L. Ozar-jevi v Ljubljani, na debelo 4 gld. 100, na drobno po 5 nč. komad. Bog daj obilo vspeha!

Učiteljica angleščine. Gospodična Matilda Pertotova je napravila izpit iz angleškega jezika v Gradci ter je tako sposobljena učiteljica za angleški jezik. Vrli tržaški rodoljubki čestitamo najiskreneje.

Doma.

Odrgranje listja pri zelenjavi. Navadno se odtrgajo zdolni listi pri zeljnatih rastlinah, pri zelenju ali pri repi, bodisi, da se vporablja za poklajo, bodisi zato, da se korenina — kakor pri zelenju — bolje razvija. A to je do cela napačno. Odrgati treba samo velo listje, nikakor pa ne zdravega, zelenega listja, ki se še razvija. Škoda, ki se tako učini rastlini, je večja nego hasek, ki ga imamo od odtrganega listja, kot živinske hrane. Mnogi mislijo, da se zelenje lepše razvija, ako se mu odreže cima, kar pa nikakor ni res. Na dobri razvoj upliva le dobro gnojenje in gosto polivanje. Ako pa porežemo zeleno listje, vporablja rastlina vso moč v rast novega listja, korenina pa zaostaje.

